

ПЕРШЕ ГРУДНЯ

*... мабуть, стрілкам годинника так набридло
рік у рік рухатися в одному й тому ж напрямку,
що вони раптом пішли у протилежному...*

Сутеніло. Світло ліхтарів наповнювало різдвяні вулички, між вогниками витанцьовували густі сніжинки. Вулиці кишіли людьми.

Серед натовпу заклопотаних людей чимчикував Йоаким зі своїм татом. Вони приїхали до міста, аби купити різдвяний календар – останньої миті, адже вже завтра перше грудня. І в газетному кіоску, і у великій книгарні на центральній площі всі календарі давно розпродано.

Йоаким різко смикнув тата за руку і тицьнув на крихітну вітрину крамнички поодаль. Серед купи книжок виднівся яскравий різдвяний календар.

– Ось там! – вигукнув він.

Тато обернувся:

– Тоді ми врятовані.

Вони зайшли в малесеньку крамничку. Йоакимові здалось, що крамничка дуже старенька і занедбана всередині. Вздовж стін від підлоги аж під саму стелю здіймалися полицки, щільно заставлені книжками, серед яких важко було знайти дві однакові.

На прилавку лежав стосик різдвяних календарів двох типів. На одних був зображений Різдвяний гном з оленями та упряжкою. На інших – хлів, у якому крихітний гномик наминав кашу з великої миски.

Тато взяв по одному календарю.

– У цьому заховані шоколадні фігурки, – сказав він. – Але, мабуть, твій зубний лікар такому подарункові не зрадіє. А інший календар наповнений фігурками з пластику.

Йоаким стояв і вивчав обидва календарі. Він не знав, який йому обрати.

– Вони були зовсім інакшими, коли я був малим, – провадив далі тато.

Йоаким звів очі й поглянув на нього. Його це зацікавило.

– А якими вони були?

– За віконечками ховалися лише крихітні зображення, по одному на кожний день. Та ми все одно щоранку завмирили від нетерпіння. Щоразу намагалися здогадатись, яке ж зображення там буде. А тоді відчиняли... так, тоді ми відчиняли віконечко. Розумієш, ми наче відчиняли двері й заглядали до іншого світу.

Раптом Йоаким щось приглянув. Він показав на одну зі стін з книжками:

– Там також стоїть різдвяний календар.

Він скочив туди, дістав з полиці календаря й підніс його татові. На календарі були зображені Йосип та Марія, схилені над малим Ісусиком у яслах. На задньому плані віддавали поклін три мудреці зі Сходу. Біля

стайні стояли пастушки з ягнятами, а з небес спускались янголи. Один з них сурмив у трубу.

Календар був трішки вицвілим, немов пролежав на сонці ціле літо. Але зображення було настільки красиве, що Йоаким аж захвилювався.

– Хочу цей, – промовив він.

Тато усміхнувся:

– Він уже, мабуть, не продається. Схоже, він дуже старий. Певно, того ж віку, що і я.

Але Йоаким не вгавав:

– Жодне з віконечок не відчинене...

– Але він виставлений тут лише напоказ.

Йоаким не відводив очей від старенького різдвяного календаря.

– Я хочу цей, – повторив він. – Я хочу лише той, бо він єдиний такий.

Тут підійшов сивоголовий крамар. Чоловік дуже здивувався, коли побачив різдвяного календаря в Йоакимових руках.

– Чудесний! – вигукнув він. – І такий простий!.. Так, неймовірно: він виглядає, як саморобний.

– Він хоче його купити, – сказав тато і вказав на Йоакима. – Я намагався пояснити, що цей календар не продається.

Сивоволосий чоловік звів брови:

– Ви знайшли його... тут? Я сам не бачив подібних уже багато-багато років.

– Він стояв там, перед усіма книжками, – показав Йоаким на одну з полиць.

Власник крамниці потакнув головою:

– Це, мабуть, старий Йоан зазирнув до нас.

Тато здивовано глипнув на нього:

– Йоан?

– Так, є тут один дивак... Він продає квіти на площі, але звідки їх бере, ніхто не знає. Буває, що заходить до крамниці й просить склянку води. Влітку, коли надворі тепло, траплялося, він виливав останні краплі води собі на голову перед тим, як вийти. Кілька разів він бризкав краплями і на мене.

Тато кивнув, і сивоволосий чоловік повів далі:

– Щоб віддячити за воду, час до часу він залишає на прилавку одну чи дві троянди... або кладе якусь стару книжку на полицю. Одного разу він поставив на вітрині фотографію молодої жінки з якоїсь далекої країни. Можливо, звідки він сам родом. На фото було написано “Елізабет”.

Тато подивився власникові крамниці в очі.

– А тепер він залишив від себе різдвяний календар?

– Так, схоже на те.

– Тут щось написано, – втрутився Йоаким і прочитав уголос – “Чарівний різдвяний календар. Ціна: 75 ере*”.

Продавець похитав головою.

– Тоді він має бути справді старим.

– Можна, я куплю його за 75 ере? – запитав Йоаким.

Сивоволосий чоловік розсміявся:

* Ере – розмінна монета в Данії, Норвегії та Швеції номіналом в 1/100 крони. В Норвегії ере вилучили з обігу 2012 року. – Прим. перекл.

– Гадаю, ти можеш отримати його абсолютно безкоштовно. Напевно, саме про тебе й думав старий Йоан, коли залишав його тут.

– Велике-превелике дякую! – зрадів Йоаким уже на півдорозі до виходу з крамниці.

Тато потиснув руку власникові крамнички і вже за мить також стояв біля виходу надворі.

Йоаким міцно пригортав до себе календар.

– Я відчиню перше віконечко вже завтра, – радів він.

Тієї ночі Йоаким прокидався багато разів. Він думав про сивоголового власника крамнички і про Йоана з трояндами на площі. Один раз він вийшов до ванної кімнати попити води з-під крана. Тоді пригадав історію про те, як Йоан лив воду собі на голову.

Та найбільше думав Йоаким про чарівний різдвяний календар, який був такого ж віку, як тато. А попри те досі ще ніхто не відчиняв його віконечок. Перед тим, як лягти спати, хлопчик багато разів уважно пройшовся по всіх віконечках від 1 до 24. Двадцять четверте випадало якраз на Святвечір і було вчетверо більшим за інші. Воно майже повністю закривало ясла у стайні.

Де був цей чарівний календар понад сорок років? І що трапиться, коли вже зовсім скоро він відчинить перше віконечко? Календар почепили над його ліжком.

Коли Йоаким знову прокинувся і на годиннику була вже сьома, він швиденько встав з ліжка, аби відчини-

ти перше віконечко. Хлопчик був такий захоплений і схвильований, що маленьким тремтячим пальчиком було важко це зробити. Нарешті йому вдалося захопитися за краєчок – і віконечко прочинилося.

Йоаким вдивлявся у намальовану іграшкову крамничку. Між усіма іграшками та покупцями стояло мале ягнятко і маленька дівчинка. Але Йоаким не зміг ретельно вивчити рисунка, адже як тільки він відчинив віконечко, звідти щось випало на ліжку. Він нахилився й підняв те, що впало.

То був згорток тонкого паперу, пожмаканого та зігнутого в декілька разів. Коли він розгорнув цидулку, то побачив, що папірець був списаний з обох боків. Йоаким почав читати, що там було написано:

ЯГНЯТКО З ДЗВІНОЧКОМ НА ШІЇ

– Елізабет! – гукала її мама. – Ану вертайся, Елізабет!

Елізабет Гансен застигла на місці, розглядаючи велику полицю з ведмедиками та м'якими іграшками, поки мама купувала різдвяні подарунки для кузенів, що жили в Тутені. Раптом одне маленьке ягнятко шмигнуло з полиці. Воно зістрибнуло на підлогу і розцирнулося довкола. На шії у нього висів дзвіночок, який дзеленчав, перебиваючи шум касових апаратів.*

* Тутен – географічний район у східній частині Норвегії неподалік Осло. – Прим. перекл.

М'яку іграшку з дзвіночком на шиї Елізабет бачила не вперше. Але ж як іграшка могла раптом ожити? Це так вразило Елізабет, що вона вмить кинулася за ягнятком, яке вже мчало великою крамницею в напрямку до ескалатора.

– Бир-бир-бир! – спробувало дівча приманити ягнятко.

Скоро ягнятко було вже на рухомих сходах, які везли його на нижній поверх. Ескалатор рухався швидко, а ягня стрибало по ньому ще швидше. Тому Елізабет довелося мчати швидше, ніж сходи з ягням разом, аби наздогнати його.

– Ану ходи сюди, Елізабет! – повторила мама розгніваним голосом.

Але дівчинка вже заскочила на ескалатор. Вона побачила, як ягнятко пробиралося між полицями першого поверху, де продавали білизну і краватки.

Як тільки сходи довели її донизу, Елізабет знову послідувала за ягням. Воно вже встигло вискочити на вулицю, де сніжинки витанцьовували поміж різдвяних вогників, що звисали важкими гірляндами над дорогою. Перевернувши стійку з зимовими рукавичками, Елізабет помчала далі.

Надворі в шумі вулиць було ледь чути дзеленчання дзвіночка, яке лунало вже з вулиці Шіркеваєн. Але Елізабет не здавалася. Вона твердо вирішила погладити ягнятко по м'якій вовні.

– Бир-бир-бир!

Ягнятко з дзвіночком на шиї вискочило на дорогу на червоне світло. Мабуть, воно думало, що червоний чоловічок означав “іти”, а зелений – “стояти”. Елізабет згадала, що

начебто вівці не розрізняють кольорів. У будь-якому разі, ягня не зупинилося на червоне світло, тому їй вона не могла чекати. Адже будь-що мусила його наздогнати, хай би перегони тривали до самого кінця світу.

Автівки сигналили, а одному мотоциклістові навіть довелося звернути на тротуар, аби не збити ні Елізабет, ані ягняти. Всі люди, які купували на вулиці різдвяні подарунки, обернули до них голови. Не щодня можна побачити маленьку дівчинку, яка вистрибує на Шіркеваєн на червоне світло, аби наздогнати ягня, що втекло з великої іграшкової крамниці. І взагалі було не дуже звично ганятися за ягням. Та ще їй взимку.

Поки вони бігли, Елізабет почула, як церковний годинник ударив тричі. Вона звернула на це особливу увагу, бо знала, що вони їхали до міста автобусом, який вирушав о п'ятій. Мабуть, стрілкам годинника так набридло рік у рік рухатися в одному їй тому ж напрямку, що вони раптом пішли у протилежному. Елізабет думала, що, певне, і годинник міг занудитися робити одне їй те саме цілу вічність.

Але їй це ще не все. Коли Елізабет заходила в універмаг, надворі майже цілком стемніло. А тепер раптом було світло – дуже дивно, адже ніч іще точно не встигла минути.

Враз ягня озирнулося та натрапило на дорогу, яка вела з міста і простягалася далі аж до ліска поблизу. Мить – і воно вже вискочило на стежину між високими соснами. Тепер вже мусило трішки зменшити швидкість, адже стежину замело всім тим снігом, який випав останніми днями.

Елізабет помчала слідом. Їй теж стало важче бігти. Але ягнятко мало аж чотири ніжки, які грузнули в снігу, а

вона лише дві. Мабуть, це й дало їй перевагу, щоб надолужити втрачене.

Мамин крик уже давно потонув у шумі вулиць. А скоро звуки міста й зовсім перестали долимати до неї. Але у вухах досі дзвеніли слова:

– Купимо той чи той? Як гадаєш, Елізабет? Чи купимо обидва?

А може, ягня ожило і втекло з великої крамниці, бо воно вже не могло чути пронизливого шуму касових апаратів і гамору крамничних розмов?.. Може, через це Елізабет і собі кинулася за ним. Вона ніколи й не любила особливо ходити на закупи.

Йоаким нарешті відірвався від згортка паперу, що випав з чарівного різдвяного календаря. Те, що він щойно дізнався, було настільки неймовірним, що він сидів зачудований читаючи.

Хлоп'яті завжди подобалися таємниці. Йоаким аж згадав про скриньку з ключем, яку бабуся купила для нього в Польщі. Мама з татом урочисто пообіцяли ніколи не брати ключа й не відмикати скриньки, коли Йоаким спатиме чи буде у школі. Це так само негарно, як розкривати чужі листи, казали вони.

Досі в Йоакима особливо й не було ніяких таємниць, щоб ховати їх у коробочку з замком. Але тепер він поклав туди тоненький аркуш з різдвяного календаря, крутнув ключика у замку і заховав його під свою подушку. Коли мама з татом прокинуться й заглянуть

і собі у різдвяний календар, то дізнаються лише про малюночок з ягням серед величезної крамниці.

– Пам'ятаєш? – запитала мама і глянула на тата. – Точно так само було і в нашому дитинстві.

Тато кивнув:

– Тоді ми могли уявити самих себе на картинці й дофантазувати решту історії самостійно. Це було набагато краще, ніж усі ці німецькі пластмасові фігурки, які й так рано чи пізно засмокче порохотяг.

Йоаким засміявся про себе. Тільки він знав, що існувала ще й містична цидулка всередині календаря.

Він показав на малюночок, де було ягня з дзвіночком на шиї, і сказав:

– Ягнятко вирішило втекти з крамниці, бо більше не могло чути пронизливого шуму касових апаратів і гамору крамничних розмов. Але в крамниці була ще й дівчинка на ім'я Елізабет, яка кинулася бігти за ягням із дзвіночком на шиї, бо хотіла погладити його по м'якій вовні.

– Ось про що я говорив, – кивнув тато. – А що хлопець робив би з пластмасовими фігурками?

Увесь день Йоаким не переставав думати про те, чи Елізабет вдалося таки наздогнати ягня і погладити його по вовні. Чи дізнається він про це завтра?

Адже, напевно, завтра з календаря знову випаде згорток паперу?..